

Olga Volubueva
Media credibility: Cases of Russia and the United States
Důvěryhodnost médií - příklady/případy Ruska a Spojených států
(posudek magisterské práce)

Autorka posuzované práce si vybrala téma, které je rozhodně atraktivní a v českém prostředí originální. Nejen s ohledem na současnou mezinárodně-politickou situaci, ale zejména kvůli stále se opakujícím nedorozuměním, které vznikají u nás nebo v Evropě při vnímání ruské nebo americké reality. Navíc v tomto konkrétním případě, reality, která je studována často v neúplných kontextech.

Proto je třeba ocenit, že se autorka rozhodla pro komparativní studii, kterou ale chápe jako metodologický pokus, byť na malém vzorku respondentů. Lze konstatovat, že se jí podařilo shromáždit, utřídit a analyzovat potřebná data a dojít k závěrům, které však je třeba označit jen za hypotetické a nedostatečně prokazané..

Je však nezbytné položit otázku, zda se autorce podařilo rozsáhlé zadání splnit, zda nepřecenila své síly. Dovoluji si konstatovat, že je to ovšem otázka v jistém slova smyslu irelevantní, protože autorka si je vědoma omezení, které zadání její práce obsahuje a s vědomím své nedostatečnosti se pokouší přispět alespoň k aplikaci odborné terminologie a využití miniaturní ankety k ověření si metody zkoumání tak pozoruhodného fenoménu.

Podle popisu respondentů se domnívám, že autorka využila svých možností pohybovat se a komunikovat ve dvou kulturně a jazykově (s ohledem na kladení anketních otázek a formulování odpovědí) odlišných teritoriích, v zemích, kde vznik a vývoj, funkce a povaha médií v nejobecnějším smyslu jsou rozdílné, přesto že jejich poslání má být identické.

Práci tvoří dvě na sebe navazující části. V první jde o shromáždění a studium odborné literatury, která se zabývá jednak vývojem médií, jednak deskripcí stavu médií a mediální kultury nebo civilizace. Podle slov autorky jsou pak výsledky těchto studií (až na úrovni kompilace) studií aplikovány při autorčině empirickém zkoumání.

Formálně je práce rozdělena do jedenácti částí (včetně úvodu, seznamu literatury a různých příloh), z nichž kromě *Úvodu* (na ss.9-13 mnou posuzovaného textu) je kapitola 2. nazvaná *Surveillance* (ve významu střežit, monitorovat), která se zabývá *funkcionálním* pohledem na význam médií pro společnost, na úlohu médií v procesu masové komunikace, pojmem důvěryhodnosti médií a vztahem mezi těmito pojmy jako motivací pro vznik celé práce.

Třetí kapitola, nazvaná *Press freedom index* (ss.23-30) je deskriptivním popisem úlohy a stavu médií ve Spojených státech a v Rusku, a také v *Rusku v letech SSSR*. Na základě této hodnotící deskripce pak autorka formuluje své teze o obecné důvěryhodnosti médií v současné politické a ekonomické situaci. Kapitola čtvrtá na zvaná *What is culture?* (ss.30-35) je pokusem použít pro komparativní analýzu pojmy, které by mohly být vnímány jako rozdílné a uvažuje, na základě citované literatury, o pojmu kultura. Podobně je zpracována také kapitola 5, která je pokusem o úvod do masmediální teorie (ss.35-41). Kapitola 6. je popisem respondentů, kap.7. popisem dotazníku a kap.8. shrnutím výsledků. Kapitola 9. pak obsahuje závěry a otázky k diskusi (ss.97-100).

Autorka si pro svou studii, jak je zřejmé ze zadání a názvu práce, zvolila autorka dvě země - Rusko a Spojené státy a své respondenty nazývá Rusy a Američany, které autorka považuje

za významné hráče na světové politické a ekonomické scéně. Ačkoli pojmenovává rozdíly, kterých si všímá, podle svých slov, v kontextu 20. stol. a v současnosti, a také rozlišuje mezi kulturními fenomény obou zemí (např. individualismus oproti kolektivismu atd.), činí tak, podobně jako jí citovaní američtí autoři, o které opírá teoretickou část své práce. K definování kultury opět cituje jen americké autority, nikoli literaturu francouzskou nebo německou, a z té pak až banální poznatky, např. o tom, že ruská společnost je označena jako kolektivistická, americká jako individualistická (viz např. srovnání Berd'ajevovo už z počátku 20.stol.).

Pravděpodobně úcta k těmto autoritám způsobila, že opomněla kritizovat běžný nešvar americké odborné literatury označovat Ruskou federaci za Rusko a tím *nacionalizovat* kulturu a civilizaci na tomto teritoriu a ve skutečnosti ji *sovětizovat*. Proto je také hodné pozornosti upozornit na tomto místě na seznam použité literatury, který obsahuje 36 titulů většinou monografií nebo odborných studií v angličtině a 15 internetových adres opět v angličtině a až na dvě, tři výjimky publ. v USA nebo Velké Británii.

Předpokládám, že jsem nepřehlédl, že v části v části označené jako *Poznámky/References* (ss.71-74) není uvedena jediná práce autora publ. v ruštině (např. práce o kulturologii nebo masmédiích, nebo dokonce historické práce o tzv. dějinách ruské vzdělanosti), která by mohla reprezentovat jiný než americký akademický přístup ke zkoumanému problému. Nicméně, podle poznámek na ss.6-7 se zdá, že zde uvedená jména (Hazel Erskine, Michel J.Robinson, Andrew Kohut, Thomas J.Johnson, Barbara K.Kaye, Gert Hofstede a Marshall McLuhan) byly zřejmě autorčinými autoritami pro stanovení jejich metodologických postupů. Ostatní tituly autorka cituje v textu nečíslovanými poznámkami, takže neumím určit, kolik takových odkazů v celém textu je.

Index svobody tisku je převzat výzkumů organizace *Reportéři bez hranic* (z let 2002 až 2008), který autorka označuje sice za neúplný, ale přesto z něj cituje data, podle kterých se Spojené státy na stupnici hodnocení svobody tisku pohybují USA od 23. do 44. místa, zatímco Rusko na 138 nebo 140 místě ze 168 zemí.

Autorka tedy formálně velmi podrobně zpracovala otázky z ankety, ale okruh jejích respondentů byl velmi malý a hovoří-li o Rusech a Američanech je nedostatečně reprezentativní. Jedná se totiž jen o 72 vysokoškolsky vzdělané osoby z velmi podobného prostředí, ve věku od 21 do 55 let. Neznáme však jejich profesi, ani místo pobytu, a také jde o to, zda Američané a Rusové jsou definováni etnicky, občansky nebo jinak

Práce je formálně zpracována pečlivě, výsledky ankety jsou prezentovány dostatečně přehledně a lze konstatovat, že autorka umí pracovat samostatně a prokázala dobrou znalost použité literatury. Vzhledem k výše zmíněným kritickým připomínkám ji doporučuji k obhajobě a hodnotím jako *velmi dobrou*.

Praha 15/9 2008

dr.Zdeněk Z b o ř i l